

Egy-egy faj leírása sokszor nem a faj felfedezését takarja, csupán egyik taxonból (rendszertani egységből) a másikba sorolását, és a fajok felfedezése gyakran nem a terepen, hanem rég elfeledett múzeumi példányok revidálása alapján történik. Míg korábban a fajmeghatározás és -besorolás elsősorban külső bélyegek alapján történt, manapság egyre inkább revidálják az egyes csoportokat azok DNS-állománya alapján is.

„Közönséges” ritkaságok

A XXI. század elejére a Madagaszkár szigetén élő félmajmok élőhelyük 90%-át elvesztették, így hatalmas szenzáció volt az arany-bambusz-maki 1987-es felfedezése, majd 1988-ban az aranykoronás Tattersall-szifaka megtalálása. E fajok élénk színűkkel nemcsak a színes magazinokba kerültek be, hanem rögvést a Nemzetközi Vörös Könyvbe is. Nem sokkal az ezredforduló után Madagaszkár szigetén újabb fajokra bukkant egy kutatócsoport, mely az egérmakikon végzett összehasonlító vizsgálatokat. A „világ legkisebb főemlőse” címet viselő egérmakik a sziget leggyakoribb főemlősei, de hiába él 400 egyed egy négyzetkilométeren, az éj leple alatt nem könnyű rájuk bukkanni. Korábban az egérmakit egyetlen közönséges, az egész szigeten elterjedt fajnak vélték, most azonban kiderült, hogy hét különböző fajjal állunk szemben, melyeknek zöme védelemre szorul. Felfedezésük újabb esélyt nyújt a fakitermelők ellen vívott harcban, akik korábban azzal védekeztek, hogy az általuk irtott erdőben csak a „közönséges” egérmaki él.

Félmajmok Afrikában, Ázsiában

A kevésbé ismert csíkosmakikat Groves és Tattersall tanulmányozta, munkájuk eredménye három új faj. Afrika is szolgált újdonságokkal: Schwartz 1996-ban írta le az álpottót, mely

egyben új nemet is képvisel, majd Honess számolt be két új galágófajról, a rondói és az udzungwai fülesmakiról. Ázsiában az 1991-ben felfedezett Diana-koboldmaki arra ösztönözte a kutatókat, hogy alaposabban tanulmányozzák az eddig ismert koboldmaki-fajokat. A nagyszemű koboldmakik az indonéz szigetvilágban élnek, s a különböző

szigeteken egymástól elkülönülten fejlődtek, így sok tekintetben eltérnek egymástól.

Rád hagyok egy majmot!

A jelenleg ismert majomfajok negyede Brazíliában él, nem csoda hát, hogy új képviselők is főként innen kerülnek elő. A karmos-

Ilyet még nem ettél!

A majomvilág új tagjai

A majomvilág, azaz a főemlősök rendje 1980 óta 62 új taggal gyarapodott. Épp itt az ideje tehát, hogy bemutassuk őket, mielőtt elvesztik természetes életterüket, és végleg kipusztulnak. Arra természetesen nincs hely, hogy minden faj felfedezéséről részletesen beszámoljunk, ezért csak kiemeljük a legjelentősebb és látványosabb zoológiai szenzációkat, hogy rajtuk keresztül érzékeltesük a majomvilág sokszínűségét

majmokat a természetben tanulmányozó kutatók, Roosmalen és Mittermeier a 90-es években egymás után írták le a korábban sose látott selyemmajmokat, s a századforduló táján a kabócamajmok is három új fajjal gazdagították Amazónia majomfaunáját. Az orosz-lánmajmok neme a feketearcú oroszlánmajommal három fajról négyre bővült. Ezek a ritka majmok az Atlanti-esőerdők maradványfoltjain élnek. Fogságban jól szaporíthatók, így több ízben sikeresen telepítették vissza őket a felvásárolt és védelem alá helyezett erdőkbe.

A dél-amerikai majmok legnagyobb szakértőjeként elismert amerikai primatólógus,

Philip Hershkovitz több majomtaxont is átvizsgált, s ekközben számos új fajt és alfajt leírt. Az éjjeli életmódot folytató bagolymajmok neme 1983-ban a rövidszőrű bagolymajommal (*Aotus nancymaae*) és a szürkehasú bagolymajom új alfajával (*A. lemurinus brumbacki*) bővült. A történet érdekessége, hogy Roger Brumback csak 2000-ben, Hershkovitz halála után tudta meg, hogy elneveztek róla egy új taxont. Éppen a San Diego-i Állatkert majomházában, a bagolymajmok ketrecénél merengett, hogy vajon hol tarthat e majmok kutatása azóta, hogy mintegy 30 éve, még egyetemi éveit foglalkozott velük. Az állatkertben bemutatott fajra, az imént említett *A. nancymaae*-ra nem emlékezett, de rögtön rájött, hogy Nancy Shui Fong Ma után kapta nevét, aki vele egyidőben szintén a bagolymajmok genetikai állományát kutatta. Hazatérve kíváncsiságból rákeresett az interneten, és megdöbbenve látta, hogy a másik új fajt róla nevezték el.

A Smithsonian Intézet emlősgyűjteményében fáradhatatlanul dolgozó Hershkovitz a sátánmajom-félék családját is feldolgozta, így került elő 1985-ben a feketearcú, majd az egyenlítői és a tapajosi sátánmajom. Természetesen a híres emlőskutató nevét is viseli majom: 1983-ban Ramirez-Cerquera egy új fajnak a Hershkovitz-bagolymajom (*Aotus hershkovitzi*) nevet adta.

Zoológiai csemege a tábortűznél

Afrika sem maradhat ki a felsorolásból, s talán az elkövetkezendő években innen kerül elő a legtöbb új faj. A fehér foltnak számító Kongó-medence területén állandó törzsi és politikai háborúk folynak, ami jelentősen megnehezíti a kutatók dolgát. Az itt folyó munka két nagytestű majom felfedezésével vált érdekessé. Először 1986-ban Mittermeier írta le a Sanje-mangábét, a típuslelőhely után a tanzániai Sanje-vízesésről elnevezve, majd 1988-ban Mike Harrison egy nemzetközi primatólógiai konferencián jelenthette be, hogy új fajt talált. Az angol kutató egyik este a bennszülöttek tábortűzénél ülve egy eldobott majombőrre lett figyelmes. A teste egyszerű, sötét tónusú volt, de a farka élénksárga. A lenyűzött állat már a nyárson forgott, mikor a kutató szembesült a vacsora zoológiai jelentőségével. Bennszülött segítők jól ismerték a majmot, hoztak is másnap egy példányt, így már nyugodtan megállapíthatták, hogy új fajjal van dolguk, melynek a hangzatos napfarkú cercóf nevet adták.

A gaboni törpecercófot Kingdon 1997-es munkájában még név nélkül említette, de annyira pontosan leírta, hogy Groves elnevezte, és könyvében megjelentette. Groves jelenleg a nyugati kolobusz egy új alfajának leírásán dolgozik. Az ausztrál primatólógus beszámolója szerint egy másik faj, a közép-afrikai kolobusz két alfaját csupán egy folyó választja el a többi alfajtól, így nem tudható, hogy önálló alfajokról vagy csupán izolálódott hibridekről van-e szó.

A langurok titka

A langurok számos faja okoz fejtörést a taxonómusoknak, akik máris több nemet különítenek el. Az indokínai langurt Brandon-Jones 1996-ban még alfajként írta le, de Nadler szerint önálló fajról van szó. Hasonló a helyzet a kontyos langur fekete-fehér, hegyi alfajával, melyet Aimi és Bakar 1992-ben írt le. A langurok közeli rokonának, a Vietnámban élő szürkelábú piszemajomnak csupán a lába szürke, ellentétben a piros lábú piszemajommal, ezért, utalva arra, hogy esetleg hibridről van szó, Nadler 1997-ben önálló fajként írta le. A Kína déli hegyvidékein élő arany piszemajmok tanulmányozása során három kínai kutató 1998-ban két új alfajt írt le. Az új gibbon-alfajok felfedezése is kínai kutatók nevéhez fűződik. A hatalmas ország délkeleti vidékein élő gibbonok alfaji besorolása a mai napig vitatott. Ma és Wang 1986-ban egy cikken belül három új alfajjal rukkoltak elő. Ebből kettőt a bóbitás gibbon, egyet a fehérkezű gibbon alfajának vélnek.

Mit hoz a jövő?

Scott McGraw ohioi antropológus évekig keresett egy Waldron kisasszonyról elnevezett kolobuszt, melyet Kerr 1792-ben írt le a tudomány számára, és anélkül tűnt el, hogy élő példányáról akár egyetlen fénykép is készült volna. Az Elefántcsontpart és Ghána esőerdeiben élő, kistestű, fekete-vörös majmot 1978-ban látták utoljára, és ha beigazolódik eltűnése, ez lesz az első kipusztult főemlős az elmúlt 200 évben. McGraw afrikai kutatásai során nem adta fel a reményt, hogy egyszer a Waldron-kolobuszra is rátalál, de korábbi élőhelyén senki nem hallott róla. Eltűnésének oka az Elefántcsontpartot korábban borító erdők eltűnése, és az illegális vadászat, mely hússal látja el a rosszul táplált és véres belviszályoktól sújtott vidéki lakosságot. Ez a probléma nem csak egyetlen majmot érint, hanem az esőerdőkben élő valamennyi állatot, és a kipusztulás megállíthatatlan folyamatként hullámozhat végig Afrika utolsó esőerdein.

Buzás Balázs